

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-89-6>

УДК 336.2

МИТНІ АСПЕКТИ ОПОДАТКУВАННЯ ТРАНСКОРДОННОЇ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

CUSTOMS ASPECTS OF TAXATION OF CROSS-BORDER ELECTRONIC COMMERCE: CHALLENGES AND PROSPECTS FOR UKRAINE

Іванова Анна Миколаївнакандидат економічних наук, доцент,
Західноукраїнський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6932-8800>**Герчаківський Святослав Дем'янович**кандидат економічних наук, доцент,
Західноукраїнський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4127-8044>**Ivanova Anna, Gerchakivskyi Sviatoslav**
West Ukrainian National University

У статті досліджено сучасні тенденції розвитку електронної комерції та їх вплив на систему митного й податкового регулювання в умовах цифровізації міжнародної торгівлі. Проаналізовано економіко-правову сутність електронної комерції, основні моделі її функціонування та міжнародно-правові механізми регулювання. Особливу увагу приділено проблемам адміністрування податку на додану вартість, контролю митної вартості товарів і митного оформлення маловартісних транскордонних відправлень. На основі статистичних даних здійснено порівняльний аналіз розвитку ринку e-commerce України, Польщі, Румунії, Угорщини та Словаччини. Встановлено, що розвиток електронної комерції супроводжується стрімким зростанням кількості міжнародних B2C-відправлень, що потребує переходу від традиційного фізичного контролю до цифрового митного адміністрування. Обґрунтовано необхідність гармонізації українського законодавства з правом ЄС, цифровізації митних процедур та впровадження механізмів OSS/IOSS.

Ключові слова: митне регулювання, електронна комерція, митні органи, транскордонна торгівля, цифровізація, митний контроль, податкове адміністрування.

The article examines current trends in the development of e-commerce and their impact on customs and tax regulation in the context of the digitalization of international trade. The economic and legal essence of e-commerce, the main models of its functioning, and international legal mechanisms of regulation are analyzed. Particular attention is paid to the problems of VAT administration, customs valuation control, and customs clearance of low-value cross-border consignments. The study provides a comparative analysis of the e-commerce markets of Ukraine, Poland, Romania, Hungary, and Slovakia based on statistical data from 2017–2030. The results confirm a stable growth of digital trade in all analyzed countries and demonstrate a direct relationship between the expansion of e-commerce and the increase in international postal and express shipments. It has been established that the rapid growth of cross-border B2C trade significantly complicates traditional customs control mechanisms, which were originally designed for large commercial consignments rather than millions of small parcels generated by international marketplaces. Special attention is devoted to the transformation of customs administration under the influence of digital trade. The article substantiates that modern customs authorities are gradually shifting from physical inspection of goods to digital control of electronic data, financial transactions, and information flows. In this context, automated risk management systems, electronic declaration, data exchange between customs authorities and marketplaces, as well as the use of artificial intelligence and Big Data technologies become increasingly important. The research also analyzes the European Union's experience in implementing the VAT One Stop Shop (OSS) and Import One Stop Shop (IOSS) systems, which simplify VAT collection for cross-border e-commerce and assign part of tax administration functions to digital platforms. It is argued that the implementation of similar mechanisms in Ukraine is strategically important within the framework of European integration and harmonization of customs legislation.

with EU law. The article concludes that further development of customs and tax administration in Ukraine should be based on the digitalization of customs procedures, expansion of automated data exchange, implementation of risk-oriented control mechanisms, and integration with European digital customs systems. Such measures will contribute to improving the efficiency of customs regulation, reducing tax evasion risks, increasing budget revenues, and strengthening Ukraine's integration into the European digital economic space.

Keywords: customs regulation, electronic commerce (e-commerce), customs authorities, cross-border trade, digitalization, customs control, tax administration.

Постановка проблеми. Сфера електронної комерції (е-комерції) стала одним із найбільш динамічних секторів світової економіки, суттєво трансформувавши міжнародну торгівлю, логістику та механізми державного регулювання. Її розвиток розпочався у 1960-х роках із впровадження систем Electronic Data Interchange (EDI), що забезпечували електронний обмін комерційними документами. Новий етап розвитку настав у середині 1990-х років із поширенням Інтернету та появою глобальних онлайн-платформ, зокрема Amazon (1994) і eBay (1995), які започаткували формування цифрової економіки без фізичних торговельних кордонів.

Подальший розвиток е-комерції пов'язаний із цифровізацією фінансових послуг, появою електронних платіжних систем, мобільної комерції, штучного інтелекту та блокчейн-технологій. Сучасні маркетплейси стали ключовими посередниками міжнародної торгівлі, забезпечуючи транскордонну взаємодію продавців і споживачів у режимі реального часу. Це спричинило стрімке зростання кількості дрібних міжнародних поштових та експрес-відправлень.

Водночас цифровізація економіки ускладнила функціонування традиційних систем митного та податкового адміністрування. Механізми контролю, орієнтовані на великі партії товарів, виявилися недостатньо адаптованими до умов транскордонної електронної торгівлі. Масовість онлайн-замовлень, зменшення середньої вартості відправлень і використання спрощених процедур імпорту підвищують адміністративне навантаження на митні органи та ризики ухилення від оподаткування.

Для України ця проблема є особливо актуальною в умовах цифрової трансформації економіки та євроінтеграції. Гармонізація митного законодавства з правом ЄС, розвиток електронного митного адміністрування та вдосконалення механізмів справляння ПДВ із транскордонних онлайн-продажів потребують комплексного дослідження митних аспектів оподаткування е-комерції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика митних аспектів оподатку-

вання транскордонної е-комерції активно досліджується у зв'язку зі стрімким розвитком цифрової економіки та зростанням обсягів онлайн-торгівлі. Наукові праці зосереджені на трансформації митного контролю, цифровізації податкового адміністрування та адаптації державного регулювання до нових форм міжнародної торгівлі.

Питання інформаційної взаємодії суб'єктів ЗЕД і розвитку механізму «єдиного вікна» досліджені О. П. Федотовою, яка обґрунтовує необхідність інтеграції митних інформаційних систем із логістичними операторами та електронними платформами [1]. Логістичний аспект митного адміністрування електронної торгівлі висвітлено у працях О. Ф. Яременка, де підкреслюється зростання ролі поштових та експрес-перевізників у митному контролі [2].

Сучасні дослідження акцентують увагу на переході від традиційних великих B2B-поставок до масових маловартісних B2C-відправлень, що створює додаткове навантаження на митні органи та підвищує ризики ухилення від оподаткування [3]. Значна увага приділяється і європейському досвіду цифрового адміністрування ПДВ, зокрема механізмам OSS та IOSS, які забезпечують ефективне справляння податків у сфері транскордонної е-комерції [4]. Окремі дослідження підкреслюють ключову роль міжнародних поштових та експрес-відправлень як основного каналу електронної торгівлі [5]. Водночас в Україні цифрові механізми митного адміністрування та автоматизованого контролю все ще перебувають на етапі активного розвитку [6].

Таким чином, попри значний прогрес у дослідженні цифровізації митних процедур і податкового адміністрування, комплексні дослідження митно-податкового регулювання транскордонної е-комерції в українських умовах залишаються недостатньо розробленими, що зумовлює актуальність подальших наукових досліджень.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На сьогодні потребують глибшого дослідження такі аспекти

як: вплив стрімкого розвитку е-комерції на ефективність митного та податкового адміністрування; адаптація традиційних механізмів митного контролю до зростання обсягів мало-вартісних транскордонних В2С-відправлень; проблеми адміністрування ПДВ у сфері міжнародної електронної торгівлі; оцінка ролі міжнародних маркетплейсів у системі справляння митних платежів та податків; виявлення ризиків заниження митної вартості товарів і втрат бюджетних надходжень унаслідок використання спрощених схем імпорту. Особливої уваги потребують питання цифровізації митних процедур, використання автоматизованих систем аналізу ризиків, а також можливості імплементації європейських механізмів OSS/IOSS у систему митного регулювання України в умовах євроінтеграції.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є комплексний аналіз впливу розвитку е-комерції на систему митного та податкового регулювання в умовах цифровізації міжнародної торгівлі. Завдання дослідження полягають у визначенні сучасних тенденцій розвитку е-комерції та її впливу на трансформацію митного адміністрування; оцінці динаміки ринку е-комерції України та країн Східної Європи; виявленні основних проблем контролю транскордонних онлайн-операцій і справляння ПДВ; аналізі міжнародного та європейського досвіду регулювання е-комерції; а також розробленні рекомендацій щодо вдосконалення системи митного та податкового адміністрування електронної торгівлі в Україні в контексті гармонізації із нормами Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Е-комерція є комплексним економіко-правовим явищем, що охоплює виробництво, продаж і доставку товарів та послуг із використанням цифрових технологій. Відповідно до визначення Світової організації торгівлі (СОТ), е-комерція включає всі операції з виробництва, розподілу, просування та постачання товарів і послуг за допомогою електронних засобів зв'язку. Закон України «Про електронну комерцію» визначає її як сукупність правовідносин, що виникають у процесі дистанційного укладення правочинів із використанням інформаційно-комунікаційних систем [7].

У науковій літературі виокремлюють вузьке та широке трактування е-комерції. Вузький підхід зводить її до онлайн-продажу товарів і послуг, тоді як широкий охоплює повний цифровий цикл економічної діяльності – від укла-

дання контрактів і фінансових розрахунків до логістики та післяпродажного обслуговування [8]. Основними моделями е-комерції є В2В, В2С, С2С та В2Г, а найбільш динамічно розвиваються сегменти В2В і В2С, які формують основний обсяг світового ринку е-комерції.

Стрімкий розвиток е-комерції обумовлений глобальним доступом до ринків, зниженням операційних витрат, безперервністю торговельних операцій та цифровізацією логістики й платіжних систем. Водночас цифровізація торгівлі створює нові виклики для митного та податкового регулювання, зокрема у сфері контролю маловартісних міжнародних відправлень, адміністрування ПДВ та захисту персональних даних.

Глобальні тенденції розвитку е-комерції свідчать про регіональну нерівномірність цифрової торгівлі. Азія генерує близько 80% світового В2В-обороту, Європа – близько 6%, а США – близько 12%. У США податкове регулювання базується на концепції економічної присутності (nexus), тоді як ЄС активно впроваджує цифрові механізми адміністрування податків та електронних інвойсів. Важливим елементом є система VAT One Stop Shop (OSS), що спрощує декларування та сплату ПДВ при транскордонній торгівлі.

Правове регулювання електронної комерції формується на міжнародному, регіональному та національному рівнях. Ключову роль відіграють Типовий закон ЮНСІТРАЛ про електронну комерцію, Директива 2000/31/ЄС та GDPR. В Україні розвиток е-комерції пов'язаний із процесами євроінтеграції та гармонізацією законодавства з правом ЄС. Водночас потребують подальшого вдосконалення механізми цифрової ідентифікації, електронного документообігу та адміністрування транскордонного ПДВ (табл. 1).

Порівняльний аналіз нормативно-правових актів свідчить про формування багаторівневої системи регулювання е-комерції на міжнародному, європейському та національному рівнях. ЄС створив комплексну модель цифрового регулювання, що охоплює електронну ідентифікацію, захист персональних даних, адміністрування ПДВ та функціонування електронних платформ. Україна, у межах євроінтеграційного курсу, поступово адаптує національне законодавство до європейських стандартів, однак окремі аспекти митного адміністрування, транскордонного оподаткування та цифрової взаємодії суб'єктів е-комерції потребують подальшої гармонізації.

Таблиця 1

**Характеристика нормативно-правового регулювання електронної комерції
в ЄС та Україні**

Нормативний акт	Сфера регулювання	Значення для e-commerce	Митно-податковий аспект
Закон України «Про електронну комерцію»	Електронні правочини та договори	Формує правову основу функціонування електронної торгівлі в Україні	Регулює дистанційні транзакції та електронний документообіг у міжнародній торгівлі
Закон України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги»	Електронна ідентифікація та довірчі послуги	Забезпечує юридичну силу електронних транзакцій	Сприяє цифровізації митних процедур та електронного декларування
Закон України «Про платіжні послуги»	Цифрові платежі та фінтех	Гармонізує електронні платежі зі стандартами ЄС	Полегшує транскордонні розрахунки та адміністрування ПДВ
Закон України «Про захист персональних даних»	Захист персональних даних	Підвищує довіру до цифрових платформ	Забезпечує безпечний міжнародний обмін даними
Директива 2000/31/ЄС (E-Commerce Directive)	Регулювання електронної комерції в ЄС	Формує єдиний цифровий ринок ЄС	Гармонізує правила транскордонної торгівлі
Регламент eIDAS №910/2014	Електронна ідентифікація та підпис	Забезпечує взаємне визнання цифрових сервісів	Полегшує електронний митний документообіг
GDPR (Регламент 2016/679)	Захист персональних даних	Встановлює єдині стандарти цифрової безпеки	Впливає на транскордонний обмін комерційною інформацією
VAT One Stop Shop (OSS/IOSS)	Адміністрування ПДВ у ЄС	Спрощує податкове адміністрування e-commerce	Мінімізує ухилення від сплати ПДВ при онлайн-продажах
Типовий закон ЮНСІТРАЛ про електронну комерцію	Міжнародне регулювання e-commerce	Формує глобальні стандарти цифрової торгівлі	Сприяє уніфікації митних процедур
Конвенція ООН про використання електронних повідомлень у міжнародних контрактах	Електронні міжнародні контракти	Усунення правових бар'єрів у цифровій торгівлі	Сприяє електронному супроводу ЗЕД-операцій

Джерело: сформовано авторами на основі [7; 9–17]

Важливу роль у формуванні правових засад митного регулювання е-комерції відіграє Всесвітня митна організація (WCO), яка у 2018 році розробила Framework of Standards on Cross-Border E-Commerce [18]. Документ встановив 15 глобальних стандартів митного адміністрування транскордонної електронної торгівлі та окреслив напрями цифровізації митного контролю. Його прийняття стало реакцією на проблеми цифрової торгівлі та оподаткування, які активно обговорювалися в

межах ОЕСР та G20 [19]. Неврегульованість питань з оподаткування е-комерції, в тому числі призводив до розмивання податкових баз та існування BEPS (Base Erosion and Profit Shifting)¹.

¹ Стратегій податкового планування, які використовують прогалини у національному та міжнародному податковому законодавстві для штучного переміщення прибутків до територій з низьким або нульовим рівнем оподаткування.

У відповідь на стрімке зростання обсягів електронної торгівлі ЄС із 2021 року запровадив нові правила оподаткування е-комерції, спрямовані на мінімізацію втрат ПДВ та забезпечення рівних конкурентних умов для європейського бізнесу. Було скасовано звільнення від ПДВ для імпортних відправлень низької вартості (тобто товарів вартістю не більше 22 євро) та впроваджено спрощену систему декларування² для товарів вартістю до 150 євро. Для забезпечення єдиного підходу до митного оформлення Європейська Комісія підготувала *Guidance document on the Importation and Exportation of Low Value Consignments* [20], у якому акцентовано увагу на проблемах визначення країн походження та кодів товарів по операціях е-комерції, ідентифікації митної вартості товарів та управління митними ризиками.

Вирішення процедурних питань митного оформлення та митного контролю е-комерції відбувалось в унісон із врегулюванням проблем митного оподаткування, яке залишається актуальним і сьогодні, коли низка країн розпочала перегляд механізмів оподаткування низьковартісних імпортних товарів та скасування пільгових режимів *de minimis*³.

У 2026 році європейська практика демонструє тенденцію до поступового скорочення або повного скасування пільгових режимів для низьковартісних товарів е-комерції [21]. Єврокомісія визнала, що враховуючи стрімкий розвиток моделі е-комерції, наявність таких режимів (*de minimis* для мита) більше не є виправданою і створює недобросовісну конкуренцію. Скасування порогу має на меті вирівняти умови між е-комерцією (прямий імпорט окремих посилок до 150 євро) та традиційною роздрібною торгівлею (імпорט товарів оптом). Натомість ЄС оголосив про рішення встановити фіксований митний збір у розмірі 3 Євро на кожну товарну позицію для партій вартістю менше 150 євро, починаючи з 1 липня 2026 року [22]. Без сумніву, такі дії спрямовані на боротьбу з дешевим китайським імпортом, який надходить в ЄС як е-комерція через онлайн-платформи Shein, AliExpress, Temu,

² Митна декларація передбачала мінімум даних (приблизно третина стандартної митної декларації з повним набором даних), а її запровадження дозволило полегшити та пришвидшити митне оформлення великих обсягів міжнародних трансакцій.

³ *De minimis* – латинський термін, що використовується для опису дрібниць, які не стосуються основних аспектів чи основних цінностей. В митній сфері *de minimis* використовується для визначення митних платежів, які не підлягають сплаті, якщо вартість товарів не перевищує певну мінімальну вартість.

Amazon та ін. Впродовж календарного року обсяг ввезень в ЄС маловартісних партій товару подвоївся і склав 4,6 млрд євро і понад 90% з них – з Китаю. При цьому близько 65% таких товарів, які в'їжджають до ЄС, є із заниженою митною вартістю для уникнення митного оподаткування [23].

Таким чином розвиток цифрової економіки та е-комерції суттєво трансформували міжнародну торгівлю та зумовили необхідність адаптації традиційних механізмів митного контролю й оподаткування до нових умов функціонування транскордонної цифрової торгівлі.

Для оцінки впливу розвитку е-комерції на систему митного та податкового адміністрування було проведено порівняльний аналіз динаміки ринку е-комерції України, Польщі, Угорщини, Румунії та Словаччини на основі статистичних даних Statista Market Insights за 2017–2030 рр. (рис. 1). Дослідження охоплює як фактичні показники розвитку електронної торгівлі, так і прогнозні значення, що дозволяє оцінити довгострокові тенденції цифровізації міжнародної торгівлі та їх вплив на митне регулювання транскордонних потоків товарів.

Результати аналізу свідчать про стійке зростання е-комерції у досліджуваних країнах, що підтверджує трансформацію світової торгівлі у напрямі цифрових моделей реалізації товарів і послуг. Найбільшим ринком е-комерції серед країн Східної Європи є Польща: якщо у 2017 р. обсяг ринку становив близько 8,4 млрд дол. США, то у 2025 р. перевищив 20 млрд дол. США. Така динаміка зумовлена високим рівнем цифровізації, розвиненою логістичною інфраструктурою та інтеграцією до єдиного цифрового ринку ЄС. Польща також виступає ключовим логістичним хабом транскордонної електронної торгівлі у Східній Європі.

Український ринок електронної комерції характеризується більшою волатильністю через вплив воєнних та економічних чинників. У 2021 р. обсяг ринку становив близько 3,6 млрд дол. США, однак у 2022 р. скоротився до 0,79 млрд дол. США внаслідок повномасштабної війни, порушення логістичних ланцюгів і зниження купівельної спроможності населення. Водночас у 2023–2025 рр. спостерігається поступове відновлення: у 2025 р. обсяг ринку перевищив 2,8 млрд дол. США, а до 2030 р. прогнозується його наближення до 4 млрд дол. США. Це свідчить про адаптивність української цифрової економіки

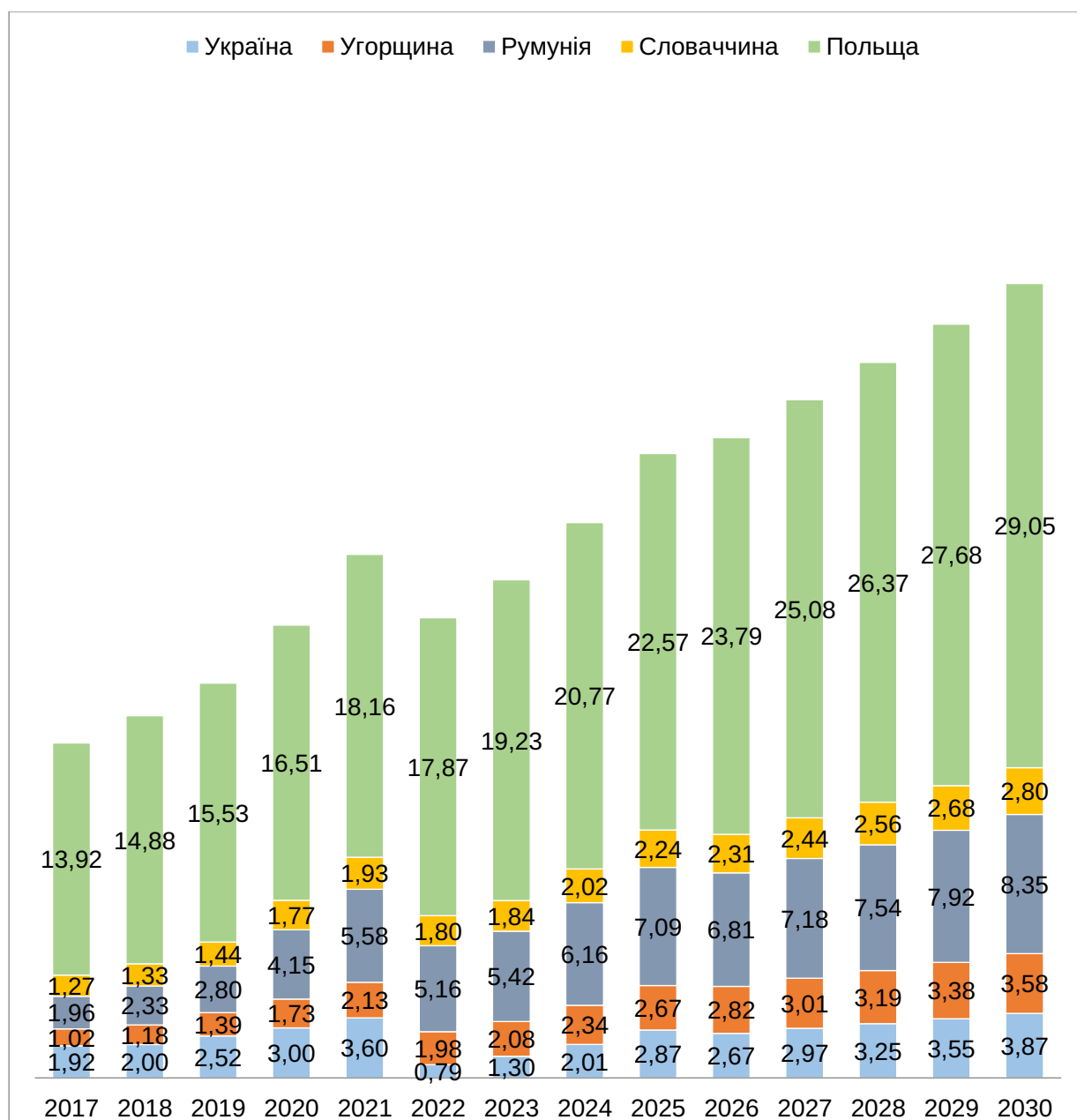

Рис. 1. Обсяги річного доходу від e-commerce в Україні, Польщі, Угорщині, Румунії та Словаччині у 2017 – 2030 рр., млрд дол. США

Примітка: дані за 2026 – 2030 рр. є прогнозними. Дані стосуються підприємств B2C, цифри базуються на продажу фізичних товарів через цифровий канал приватному кінцевому споживачеві. Всі грошові цифри відносяться до річного валового доходу і не враховують витрати на доставку.

Джерело: сформовано авторами на основі [24]

та активне використання міжнародних маркетплейсів навіть в умовах воєнного стану.

Зростання українського сегмента е-комерції супроводжується збільшенням кількості транскордонних B2C-відправлень малої вартості через платформи Amazon, AliExpress, Temu, Shein, eBay та ін. Це створює додаткове навантаження на митні органи, оскільки традиційні механізми митного оформлення оріє-

єнтовані переважно на великі комерційні партії товарів.

Стабільне зростання також демонструють Румунія, Угорщина та Словаччина. Румунія характеризується активним проникненням міжнародних маркетплейсів, Угорщина – модернізацією цифрової логістики та інтеграцією податкового адміністрування з онлайн-платформами, тоді як Словаччина демонструє

стабільне зростання кількості онлайн-покупців і частки мобільної торгівлі [24].

Проведений аналіз підтверджує прямий взаємозв'язок між розвитком е-комерції та збільшенням міжнародних поштових і експрес-відправлень. Це ускладнює митний контроль і адміністрування ПДВ, зумовлюючи перехід митних адміністрацій до цифрового контролю інформаційних та фінансових потоків. Особливого значення набувають е-декларування, автоматичний обмін даними між митними органами, маркетплейсами та логістичними операторами, а також ризик-орієнтовані системи контролю.

Важливим індикатором розвитку цифрової економіки є також динаміка кількості користувачів е-комерції (рис. 2). Отримані результати демонструють стабільне збільшення кількості онлайн-покупців у всіх досліджуваних країнах, що підтверджує стійку зміну споживчої поведінки у напрямі цифрових каналів торгівлі.

В Україні кількість користувачів е-комерції зросла з 7,4 млн у 2017 р. до понад 14 млн у 2025 р., а до 2030 р. прогнозується близько 16 млн. Це свідчить про стрімке проникнення цифрових сервісів, мобільної комерції та електронних платежів навіть в умовах економічної нестабільності й воєнного стану. Зростання

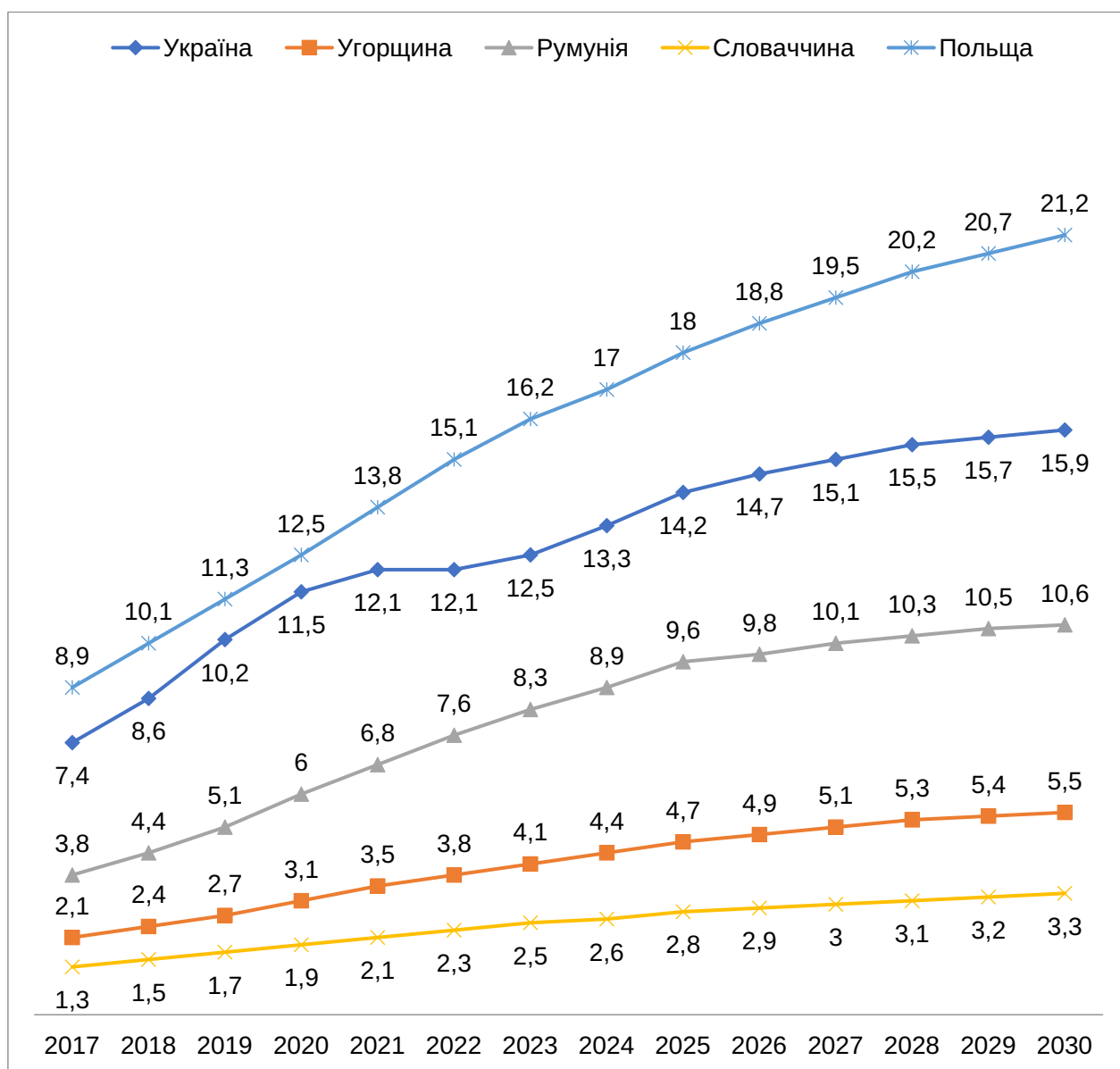

Рис. 2. Кількість користувачів е-комерції в Україні, Польщі, Угорщині, Румунії та Словаччині у 2017 – 2030 рр., млн. осіб

Примітка: дані за 2026 – 2030 рр. є прогнозними

Джерело: сформовано авторами на основі [24]

онлайн-покупців безпосередньо збільшує обсяги міжнародних відправлень, посилюючи навантаження на митну інфраструктуру.

У Польщі кількість користувачів е-комерції перевищує 24 млн осіб, що відображає високий рівень цифрової інтеграції. У Румунії, Словаччині та Угорщині також фіксується позитивна динаміка, зумовлена розвитком мобільної комерції, цифрових платежів і міжнародних маркетплейсів.

Емпіричний аналіз виявляє ключову тенденцію: зростання транскордонних B2C-відправлень малої вартості через маркетплейси, поштових та експрес-операторів, що змінює класичну модель митного контролю, орієнтовану на великі партії товарів. Натомість е-комерція формує мільйони індивідуальних відправлень, які потребують швидкого та автоматизованого оформлення, що перевантажує митні органи й знижує ефективність фізичного огляду. Це зумовлює необхідність переходу до цифрових моделей митного адміністрування, заснованих на аналізі електронних даних, автоматизованих системах ризик-менеджменту та попередньому електронному декларуванні.

Однією з ключових проблем залишається систематичне заниження митної вартості товарів, що реалізуються через електронні платформи. У транскордонній е-комерції ускладнено ідентифікацію реального продавця, визначення фактичної ціни та перевірку достовірності документів. Часто вартість штучно занижується для уникнення сплати митних платежів і ПДВ. В Україні це особливо критично через поширення спрощених процедур для міжнародних поштових відправлень, що призводить до втрат бюджету та створює нерівні конкурентні умови для національного бізнесу.

Додатковою проблемою є складність адміністрування ПДВ у транскордонній е-комерції. Класична модель контролю на кордоні втрачає ефективність, тоді як міжнародні маркетплейси фактично стають ключовими учасниками податкового адміністрування, оскільки володіють повними даними про транзакції. У цьому контексті формується підхід «marketplace as tax collector», за якого платформи виступають податковими агентами та забезпечують автоматичне нарахування і сплату ПДВ під час покупки. Показовим у цьому питанні є досвід ЄС із системами VAT OSS та IOSS, які передбачають централізоване декларування та сплату ПДВ через єдину цифрову платформу. У межах

IOSS податок сплачується під час покупки, а платформи відповідають за його перерахування до бюджету. Це зменшує ухилення від оподаткування, спрощує роботу митниці та прискорює оформлення маловартісних відправлень.

Для України впровадження подібних механізмів є важливим у контексті євроінтеграції. Воно потребує посилення цифровізації митних процедур, інтеграції з міжнародними системами та автоматичного обміну даними між митницею, маркетплейсами, банками й логістичними операторами. Важливу роль відіграє також застосування штучного інтелекту та Big Data для виявлення ризиків, аналізу митної вартості та прогнозування схем ухилення.

У підсумку е-комерція змінює природу митного контролю: від фізичної перевірки товарів на кордоні до цифрового контролю даних і транзакцій, де ефективність визначається рівнем автоматизації та аналітичних можливостей держави.

Висновки. Результати дослідження засвідчили, що е-комерція є одним із ключових чинників трансформації міжнародної торгівлі та системи митно-податкового регулювання. Зростання транскордонної онлайн-торгівлі, розвиток маркетплейсів і збільшення маловартісних B2C-відправлень формують нові виклики для митних органів і адміністрування ПДВ. Це зумовлює перехід від фізичного контролю товарів до цифрового контролю даних, фінансових потоків і електронних транзакцій.

Виявлено, що основними проблемами залишаються складність контролю дрібних міжнародних відправлень, заниження митної вартості, недосконалість адміністрування ПДВ та недостатня інтеграція митниці з маркетплейсами й логістичними операторами. Ефективними напрямками реформ є цифровізація митних процедур, автоматизований ризик-аналіз, електронне декларування та запровадження відповідальності маркетплейсів за сплату податків. Так, в ЄС маркетплейси фактично визнаються імпортерами товарів та несуть відповідальність за: сплату митних платежів; достовірність даних, які застосовуються в декларуванні маловартісних відправлень; дотримання вимог безпеки товарів. В цьому контексті для України доцільним вбачаємо нормативно-правове врегулювання проблем митного адміністрування в цій сфері через запровадження обов'язкової реєстрації іноземних маркетплейсів та покладення на них відповідальності за сплату митних платежів; створення системи електронного

обміну даними із цифровими платформами е-комерції; застосування спрощених форм митного декларування з одночасним удосконаленням профілізації митних ризиків для е-комерції, їх селекції та управління.

Позитивний досвід ЄС із системами OSS/IOSS підтверджує ефективність централізованого адміністрування ПДВ і залучення платформ до його справляння. Для України імплементація таких підходів є важливою в контексті євроінтеграції та гармонізації митного законодавства з правом ЄС.

Запропоновані напрями вдосконалення системи митного та податкового регулювання е-комерції спрямовані на цифровізацію митних процедур, розширення автоматичного обміну даними, підвищення ефективності контролю транскордонних онлайн-операцій та мінімізацію податкових втрат. Їх реалізація дозволить підвищити ефективність митного адміністрування, забезпечити стабільність бюджетних надходжень, знизити рівень тінізації імпорتنних операцій та посилити інтеграцію України до єдиного цифрового простору ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Федотова О. П. Інформаційна взаємодія в межах механізму «Єдиного вікна» у митних процедурах. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 4. С. 41–47.
2. Яременко О. Ф. Митна логістика: поняття, функції, особливості. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. № 6 (Т. 1). С. 32–36.
3. Mínguez R., Minondo A. The rise of low-value transactions in international trade. *Journal of International Economics*. 2024. Vol. 149. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jinteco.2024.103792>
4. Ловас, С. С. Митне регулювання транскордонної електронної торгівлі в умовах цифровізації. *Підприємництво і торгівля*. 2025. № (47). С. 92–97. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2025-47-10>
5. Сличко С. Удосконалення митних формальностей щодо товарів в міжнародних поштових та експрес відправленнях. *Публічне право*. 2022. № 3 (47). URL: <https://www.publichne-pravo.com.ua/files/47/3.pdf> (дата звернення: 10.05.2026)
6. Бундз, Р., & Перун, Т. (2025). Electronic Commerce in the Context of Globalization: Legal Aspects and the European Integration Dimension. *Scientific Notes of Lviv University of Business and Law*. 2025. № (45). С. 308–314. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/1701> (дата звернення: 10.05.2026)
7. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 р. № 675-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text> (дата звернення: 10.05.2026)
8. Шведа Н. М., Краузе О. І. Електронна комерція: сучасний стан та стратегії розвитку. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: Економічні науки. 2024. Випуск 2 (82). DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-2-9639>
9. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> (дата звернення: 10.05.2026)
10. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (дата звернення: 10.05.2026)
11. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 №2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> (дата звернення: 10.05.2026)
12. Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2000/31/oj/eng> (дата звернення: 10.05.2026)
13. Regulation (EU) No 910/2014 of the European Parliament and of the Council of 23 July 2014 on electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market (eIDAS). URL: https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/eidas_regulation.pdf (дата звернення: 10.05.2026)
14. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation) (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj/eng> (дата звернення: 10.05.2026)
15. Council Directive (EU) 2017/2455 of 5 December 2017 amending Directive 2006/112/EC and Directive 2009/132/EC as regards certain value added tax obligations for supplies of services and distance sales of goods. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2017/2455/oj/eng> (дата звернення: 10.05.2026)
16. UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce (1996) with additional article 5 bis as adopted in 1998. URL: https://uncitral.un.org/sites/default/files/media-documents/uncitral/en/19-04970_ebook.pdf (дата звернення: 10.05.2026)

17. United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts (2005). URL: https://treaties.un.org/doc/source/RecentTexts/X-18_english.pdf (дата звернення: 10.05.2026)
18. Cross-Border e-Commerce. URL: <https://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/activities-and-programmes/ecommerce.aspx> (дата звернення: 10.05.2026)
19. Addressing the Tax Challenges of the Digital Economy. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2015/10/addressing-the-tax-challenges-of-the-digital-economy-action-1-2015-final-report_g1g58cdd/9789264241046-en.pdf (дата звернення: 10.05.2026)
20. Importation and exportation of low value consignments – VAT e-commerce package. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/document/download/7bfb45b8-1f40-48b5-88e0-07960bf7ff9e_en?file-name=Customs%20Guidance%20doc%20on%20LVC-Clean-20220915.pdf (дата звернення: 10.05.2026)
21. E-commerce: 150 EUR customs duty exemption threshold to be removed as of 2026. URL: <https://taxation-customs.ec.europa.eu/news/e-commerce-150-eur-customs-duty> (дата звернення: 10.05.2026)
22. EU Introduces Customs Duties on Low-Value E-Commerce Packages. URL: <https://www.hull-humber-chamber.co.uk/articles/eu-introduces-customs-duties> (дата звернення: 10.05.2026)
23. Explainer: How the EU plans to crack down on low-value e-commerce goods from China. URL: <https://www.reuters.com/business/retail-consumer/how-eu-plans-crack-down-low-value> (дата звернення: 10.05.2026)
24. Statista. (2026). eCommerce – Ukraine. Statista. 2026. URL: <https://www.statista.com/outlook/emo/ecommerce/custom?currency=USD&token=6fOy7BjRZ8HDcXed2ZfKAhWttvrtYBBQjK2cksuTwNgN-xm8riovF01S-5WbBCwPnLvEPHl2b4bYNKDPSzCyfje9OWGNebSISwMSvOtyjnKNYmWhNU9b4eDrvdKXQDoaP7s%3D> (дата звернення: 08.05.2026)

REFERENCES:

1. Fedotova O. P. (2021) Informatsiina vzaïmodiia v mezhakh mekhanizmu «ledynoho vikna» u mytnykh protsedurakh [Information interaction within the “Single Window” mechanism in customs procedures]. *Pidpryiemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, Economy and Law*, no. 4, pp. 41–47.
2. Yaremenko O. F. (2021) Mytna lohistyka: poniattia, funktsii, osoblyvosti [Customs logistics: concepts, functions, peculiarities]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu – Herald of Khmelnytskyi National University*, no. 6 (vol. 1), pp. 32–36.
3. Mínguez R., Minondo A. (2024) The rise of low-value transactions in international trade. *Journal of International Economics*, vol. 149. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jinteco.2024.103792>
4. Lovas S. S. (2025) Mytne rehuliuвання транскордонної електронної торгівлі в умовах тсифровізації [Customs regulation of cross-border electronic trade in the conditions of digitalization]. *Pidpryiemnytstvo i torhivlia – Entrepreneurship and Trade*, no. 47, pp. 92–97. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2025-47-10>
5. Slychko S. (2022) Udoshkonalennia mytnykh formalnostei shchodo tovariv v mizhnarodnykh poshtovykh ta ekspres vidpravlenniakh [Improvement of customs formalities for goods in international postal and express shipments]. *Publichne pravo – Public Law*, no. 3 (47). Available at: <https://www.publichne-pravo.com.ua/files/47/3.pdf> (accessed May 10, 2026)
6. Bundz R., Perun T. (2025) Electronic Commerce in the Context of Globalization: Legal Aspects and the European Integration Dimension. *Scientific Notes of Lviv University of Business and Law*, no. 45, pp. 308–314. Available at: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/1701> (accessed May 10, 2026)
7. Pro elektronnu komertsiiu: Zakon Ukrainy vid 03.09.2015 r. № 675-VIII [On Electronic Commerce: Law of Ukraine dated September 3, 2015 No. 675-VIII]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text> (accessed May 10, 2026)
8. Shveda N. M., Krauze O. I. (2024) Elektronna komertsii: suchasnyi stan ta stratehii rozvytku [Electronic commerce: current state and development strategies]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka». Seriya: Ekonomichni nauky – International Scientific Journal “Internauka”. Series: Economic Sciences*, vol. 2 (82). DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-2-9639>
9. Pro elektronnu identyfikatsiiu ta elektronni dovirchi posluhy: Zakon Ukrainy vid 05.10.2017 № 2155-VIII [On Electronic Identification and Electronic Trust Services: Law of Ukraine dated October 5, 2017 No. 2155-VIII]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> (accessed May 10, 2026)
10. Pro platizhni posluhy: Zakon Ukrainy vid 30.06.2021 № 1591-IX [On Payment Services: Law of Ukraine dated June 30, 2021 No. 1591-IX]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (accessed May 10, 2026)

11. Pro zakhyst personalnykh danykh: Zakon Ukrainy vid 01.06.2010 №2297-VI [On Personal Data Protection: Law of Ukraine dated June 1, 2010 No. 2297-VI]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> (accessed May 10, 2026)
12. Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2000/31/oj/eng> (accessed May 10, 2026)
13. Regulation (EU) No 910/2014 of the European Parliament and of the Council of 23 July 2014 on electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market (eIDAS). Available at: https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/eidas_regulation.pdf (accessed May 10, 2026)
14. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation). Available at: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj/eng> (accessed May 10, 2026)
15. Council Directive (EU) 2017/2455 of 5 December 2017 amending Directive 2006/112/EC and Directive 2009/132/EC as regards certain value added tax obligations for supplies of services and distance sales of goods. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2017/2455/oj/eng> (accessed May 10, 2026)
16. UNCITRAL (1996) UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce with additional article 5 bis as adopted in 1998. Available at: https://uncitral.un.org/sites/default/files/media-documents/uncitral/en/19-04970_ebook.pdf (accessed May 10, 2026)
17. United Nations (2005) United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts. Available at: https://treaties.un.org/doc/source/RecentTexts/X-18_english.pdf (accessed May 10, 2026)
18. World Customs Organization. Cross-Border e-Commerce. Available at: <https://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/activities-and-programmes/ecommerce.aspx> (accessed May 10, 2026)
19. OECD (2015) Addressing the Tax Challenges of the Digital Economy. Available at: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2015/10/addressing-the-tax-challenges-of-the-digital-economy-action-1-2015-final-report_g1g58cdd/9789264241046-en.pdf (accessed May 10, 2026)
20. Importation and exportation of low value consignments – VAT e-commerce package. Available at: https://taxation-customs.ec.europa.eu/document/download/7bfb45b8-1f40-48b5-88e0-07960bf7ff9e_en?file-name=Customs%20Guidance%20doc%20on%20LVC-Clean-20220915.pdf (accessed May 10, 2026)
21. E-commerce: 150 EUR customs duty exemption threshold to be removed as of 2026. Available at: <https://taxation-customs.ec.europa.eu/news/e-commerce-150-eur-customs-duty> (accessed May 10, 2026)
22. EU Introduces Customs Duties on Low-Value E-Commerce Packages. Available at: <https://www.hull-humber-chamber.co.uk/articles/eu-introduces-customs-duties> (accessed May 10, 2026)
23. Explainer: How the EU plans to crack down on low-value e-commerce goods from China. Reuters. Available at: <https://www.reuters.com/business/retail-consumer/how-eu-plans-crack-down-low-value> (accessed May 10, 2026)
24. Statista (2026) eCommerce – Ukraine. Available at: <https://www.statista.com/outlook/emo/ecommerce/custom?currency=USD&token=6fOy7BjRZ8HDcXed2ZfKAhWttvrtYBBQjK2cksuTwNgN-xm8riovF01S-5WbB-CwPnLvEPHl2b4bYNKDPSzCyfje9OWGNebSISwMSvOtyjnKNYmWhNU9b4eDrvdKXQDoaP7s%3D> (accessed May 8, 2026)

Дата надходження статті: 01.07.2026

Дата прийняття статті до публікації: 17.08.2026

Дата публікації статті: 08.09.2026